מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' ב"ק קה: ד"ה אחד], ב) [עי' תוס' לקמן מו: ד"ה ואפי'], ג) [עיין פרש"י לקמן מז: קמפרש לכל המשנה דהכא עד סופה], ד) ב"מ ב:, ה) גי' הר"ן הוא נוטל בשבועה, ו) [עי' תוס' לקמן מח.], ז) [צ"ל נתן], ח) [עי' תוס' לקמן מח.], ט) כתובות פז. (ב"ב מג), י) [לעיל מב: כתובות פז.], כ) [לקמן מז. מח. כתובות פח.], ל) ב"מ כ:, מ) [עי' תוס' לקמן מח:], נ) עי' פי' רש"י בגמ' דף מח:, ס) ב"ק קו., ע) ב"מ קיב:, פ) דקתני כל"ל.

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ג מהלכות טוען הלכה ד סמג עשין צה טוש"ע חו"מ סימן צג סעיף ז:

ז ב מיי' פט"ז מהלכות מלוה הלכה ה סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סימן צא סעיף א:

ח ג ד ה ו מיי' פ"כ מהל' מכירה הלכה ח ט סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן צא סעיף ט:

ט ז מיי' פט"ז מהלכות אישות הלכה יד ופי"ד מהל' מלוה הלכה א' סמג עשין מח וסימן צה טוש"ע אה"ע סי' צו סעיף ז וטוש"ע חו"מ סימן פד סעיף א:

י ח מיי' פי"ד מהל' מלוה הלכה א ופט"ז מהלכות אישות הלכה טו סמג שם טור שו"ע אה"ע שם סעיף ח וטוש"ע חו"מ שם סעיף ה:

יא ט מיי' בהל' מלוה שם ובהלכות אישות שם הלכה כ סמג שם טור שו"ע אה"ע שם סעיף ט וטור שו"ע חו"מ סימן קיד סעיף ד:

יב י מיי' בהל' מלוה שם ובהל' אישות שם הלכה יט סמג שם טור שו"ע אה"ע שם סעיף א וטור שו"ע חו"מ סימן קח סעיף יז:

יג כ מיי' בהל' מלוה שם ובהל' אישות שם הלכה טז סמג שם טור שו"ע אה"ע שם סעיף י וטוש"ע חו"מ סימן קו סעיף א:

יד ל מ מיי' פי"ז מהל' מלוה הלכה א ב סמג עשין צד צה טור שו"ע חו"מ סימן קח סעיף ה:

טו נ מיי' פ"ט מהלכות שותפין הלכה א סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן צג סעיף א [וברב אלפס עוד בכתובות פ"ט דף קיא:]:

טז ס ע מיי' שם הלכה ז סמג שם טור שו"ע שם סעיף ו:

יז פ מיי' פ"ט מהלכות שמיטין הלכה [ו] ז סמג עשין קמט טוש"ע חו"מ סימן סז סעיף ו:

אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא היה אחד מהן משחק בקוביא ומלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית שכנגדו נשבע ונוטל היו שניהן חשודין חזרה השבועה למקומה דברי רבי יוסי רבי מאיר אומר יחלוקו והחנוני על פנקסו כיצד לא שיאמר לו כתוב על פנקסי שאתה חייב לי מאתים זוז אלא אומר לו תן לבני סאתים חטין תן לפועלי סלע מעות הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין אמר בן ננס כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא אלא הוא נוטל שלא בשבועה והן נוטלין שלא בשבועה אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו אמר לו תן לי אותו דינר אמר לו נתתיו לך ונתתו באונפלי ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר אמר לו תן לי את הפירות אמר לו נתתים לך והולכתים לתוך ביתך ישבע חנוני רבי יהודה אומר כל שהפירות בידו ידו על העליונה אמר לשולחני תן לי בדינר מעות ונתן לו אמר לו תן לי את הדינר אמר לו נתתי לך ונתתו באונפלי ישבע בעל הבית נתן לו את הדינר אמר לו תן לי את המעות אמר לו נתתים לך והשלכת לתוך כיסך ישבע שולחני רבי יהודה אומר אין דרך שולחני ליתן איסר עד שיטול דינר כשם שאמרו הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה שבועה שלא פקדנו אבא ולא אמר לנו אבא ולא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע ר' יוחנן בן ברוקה אומר אפי' נולד הבן לאחר מיתת האב הרי זה נשבע ונוטל א"ר שמעון בן גמליאל אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע הוא נוטל שלא בשבועה ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובן הבית אמר לו מה אתה טועניני רצוני שתשבע לי חייב חלקו השותפין והאריסין אין יכול להשביעו נתגלגל לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל והשביעית משמטת את השבועה: **גמ'** כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין מנלן דאמר קרא ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם לו שבועה: ואלו נשבעין ונוטלין כו': מאי שנא שכיר דתקינו ליה רבנן דמשתבע ושקיל אמר רב יהודה אמר שמואל הלכות גדולות שנו כאן הלכות הני הלכתא נינהו אלא אימא תקנות גדולות שנו כאן גדולות מכלל דאיכא קטנות אלא אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום כדי חייו משום כדי חייו דשכיר קנסינן ליה לבעל הבית בעל הבית גופיה ניחא ליה דמשתבע שכיר ושקיל כי היכי דאיתגרון ליה פועלין אדרבה שכיר ניחא ליה דלשתבע בעל הבית ונפקע כי היכי דליגריה בעל הבית בעה"ב על כורחיה אגר שכיר נמי על כורחיה מיתגר אלא בעה"ב טרוד בפועליו הוא וליתב ליה בלא שבועה כדי להפיס דעתו של בעה"ב וליתב ליה בעדים טריחא ליה מילתא וליתב ליה מעיקרא שניהן רוצין בהקפה אי

אחת שבועת העדות כו'. בין שנחשד על שבועת העדות בין שנחשד על שבועת הפקדון שכפר ונשבע על שקר: **ואפי'.** נחשד על שבועת שוא שהוא רע לשמים עליה ולא לבריות אעפ"כ הוא נפסל על ידה לשבועה: **חזרה שבועה למקומה.** בגמ' [מז.] מפרש לה: **כיצד אלו ואלו באין.** לב"ד לישבע שבועת שוא מביניהם דלית בהו דאינו משקר: **ונתתו באנפילי.** תיק העשוי למעות: **ישבע בעל הבית.** (כ) ° שבועת היסת: **כל שהפירות בידו ידו על העליונה.** ארישא פליג דקתני ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר ואתא רבי יהודה למימר אין צריך שבועה שאין דרך חנוני המוכר שלא בהקפה ליתן את הפירות עד שיקבל את הדינר: **מעות.** פרוטות של נחושת: **כשם שאמרו.** משנה היא במסכת כתובות (דף פז.) (ג) במוציאה שטר כתובתה ומודה שקבל' מקצתה ונמצא שאין לסמוך על שטר כתובתה ואם טוען בעל דנתקבלה כולה לא תפרע אלא בשבועה: **עד אחד מעידה כו' ומנכסים משועבדים ונפרעת שלא בפניו.** כולהו אכשם קיימי כשם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה כך היתומין לא יפרעו כו' ובגמרא [לקמן מח.] מוקי ביתומים מן היתומים: **נפרעת שלא בפניו.** שהלך גט ממדינת הים: **שלא פקדנו אבא.** בשעת מיתה: **ששטר זה פרוע.** שלא אמר לנו קודם לכן: **שלא מצאנו בין שטרותיו.** שובר על שטר זה: **הרי זה נשבע.** שלא מצא שובר: **גמ' ולקח בעליו.** רישא דקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם ולקח בעליו את השבועה ולא ישלם הנתבע שוב כלום: **הני הלכתא נינהו.** בתמיה וכי הלכה למשה מסיני הם: **ומשום כדי חייו כו'.** בתמיה: **כי היכי דליתגרו ליה פועלים.** שאם ישבע הוא ויפסידו פועלים לא ימצא עוד פועלים למלאכתו שיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועליו: **כי היכי דליגריה בעל הבית.** שלא יחשדוהו בתובע שכרו אחר שקבלו: **בעה"ב על כרחיה אגר.** פועלים כשהוא צריך להם: **שכיר נמי על כרחיה מיתגר.** שהוא צריך למזונות: **טרוד בפועליו הוא.** שנותן שכר לכמה פועלים וכסבור שנתן לזה: **וליתיב ליה בעדים.** יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועל אלא בעדים ולא יבא לידי שבועה: **וליתיב ליה מעיקרא.** ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן שחרית עד שלא יתחילו במלאכה ואם תבע לערב לא יטול כלום ולא תהא שם שבועה: **שניהם רוצים בהקפה.** בעה"ב פעמים שאין מצויות לו מעות שחרית ופועל שלא יוציא המעות עד הלילה לפרנסתו: אי

גדולות מכלל דאיכא קטנות. תימה דלא דייק הכי בפרק השולח (גיטין דף לו.) דאמר רשב"ג תקנה גדולה התקינו שיהיו העדים מפרשין שמותיהן בגיטין כו' ובהגוזל קמא (ב"ק דף קג:) א"ר אליעזר בר צדוק תקנה גדולה התקינו שאם היתה היגיאה יתירה על הקרן כו' וי"ל דהתם קרי ליה גדולות לפי שהיה בה צורך גדול והכא דייק מדאמר שנו כאן: **עקרוה** רבנן שבועה מבעל הבית. אף על גב דכופר הכל פטור דלא נתקנה שבועת היסת עד בימי רב נחמן מ"מ על בעל הבית שייכא טפי ועוד דאפילו במודה במקצת שדיוה אשכיר: **בעל** הבית טרוד בפועליו. ולא פלוג בין פועל אחד ליש לו פועלים הרבה ובירושלמי קאמר עסקיו מרובין: **וניתב** ליה בלא שבועה. וא"ת ולא יהא ברי של בעל הבית אלא כאיני יודע והניחא למ"ד בהשואל (ב"מ דף לז:) ברי עדיף אלא למ"ד לאו ברי עדיף אמאי וי"ל דהוי כמנה לי בידך והלה אומר איני יודע אם החזרתיו לך דחייב לכ"ע כדמוכח בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיח.) וא"ת אכתי אמאי ניתיב ליה בלא שבועה וכי אי אפשר להיות בשום פעם שיהיה ברי שלו טוב דפעמים יהיה כדבריו דהא רבי יהודה לא מיחייב אלא בהודאה במקצת וי"ל דנהי דרבי יהודה לא חשיב לגמרי כאיני יודע רבנן מיהא חשבי ליה כודאי שכח: **כדי** להפיס דעתו של בעל הבית. הכא ודאי שהוא עומד וצוח שפרע שייך תקנה כדי להפיס דעתו אבל בההיא דהגוזל בתרא (שם) דקאמר איני יודע אם החזרתיו לך אין צריך לתקן:

(ג' דבורים אלו שייכים לקמן ע"ב) **אפילו** קציץ נמי. וא"ת והא ה"ל כאיני יודע אם גזלתיך דפטרי רב נחמן ורבי יוחנן בהגוזל בתרא (שם) ובהשואל (ב"מ דף לז:) וי"ל דהתם לא מודה מידי אבל הכא שמודה במקצת ה"ל כמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' ונ' לא ידענא דאמרינן התם מתוך שאינו יכול לישבע משלם: **קציצה** ודאי מידכר דכירי אינשי. לא קאמר המע"ה ואי לא מייתי ראיה מפסיד אלא ישבע בעה"ב ויפסיד אומן כדאמר לקמן וא"ת וליטעי ליה כגון ששכרו שלא בעדים ונאמן מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם כדאמרי' בסמוך וי"ל דשאני הכא דמודה במקצת לא היה יכול להעיז ולכפור הכל אי נמי דלקמן מוקי לה בשכרו בעדים דומיא דרישא:

תורה אור השלם

1. שְׁבֻעַת יְיָ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם: שמות כב י

הגהות הב"ח

(א) משנה תן לפועלי בסלע: (ב) רש"י ד"ה ישבע בעה"ב שבועת היסת. נ"ב [חסר ההתחלה ונסאר זה הלשון] חנוני והפירות בידו ולא הלך עדיין לביתו והחנוני שואל ממנו אותו דינר יש להחמיר בנדון זה שלא לפטרו בלא שבועה והתוס' לקמן בדף מח ע"א בד"ה ישבע בעה"ב פי' דרך אחר ע"ש: (ג) ד"ה כשם וכו' במסכת כתובות בפוגמת כתובתה מוציאה שטר:

גליון הש"ס

מתני' ארשב"ג אם יש עדים. עיין ברא"ש פ"א דב"מ סוף סימן ג: רש"י ד"ה ישבע בעה"ב (וכו') שבועת היסת. עיין לקמן דף מח ע"ב ברש"י ד"ה הא שאר:

רבינו חננאל

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין כו'. מנא לן שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם. מי שעליו לשלם לו השבועה: ואלו נשבעין ונוטלין. השכיר. אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה זו מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום כדי חייו דשכיר ומשום דבעל הבית טרוד בפועליו ושוכח: ואמרינן וליתן ליה בלא שבועה. ופרקינן שבועה זו כדי להפיס דעתו של בעל הבית: וליתן ליה בערים. טריחא ליה מלתא: וליתן ליה מעיקרא שניהן רוצין בהקפה. בעל הבית שמא אין בידו מעות מצויות וא"ת ליתן לו שכרו מקודם נמנע ואינו שוכר. והשכיר שלא יוציאנו מעיקרא ויהיה עליו

מוסף רש"י

ויטול (ב"ק צו:). **ואלו נשבעין ונוטלין.** שתיקנו חכמים לישבע וליטול (כתובות פז:). **ושכנגדו חשוד על השבועה.** מי שהיה לו חבירו חייב שבועה והוא חשוד על השבועה, שנמצא שקרן בשבועתו, שנגדו נשבע ונוטל (ב"ק קה:). **וחנוני על פנקסו.** שכותב בו הקפותיו, כך צוני פלוני לתת לפועליו ונתתי להם והם אומרים לא נטלנו, שניהם נשבעין ונוטלין הימנו (כתובות פז:). **והוא אומר לא נטלתי.** והעדים ראו שילא והכלים תחת כנפי טליתו ולא ידעו מה (שם). **לא שיאמר לו כתוב על פנקסי כו'.** אלא בזמן שיש רגלים לדבר, שבעל הבית מודה שאמר לו תן כו' (לקמן מז:). **תן לבני סאתים חטין.** ועלי לשלם (ב"מ ב:). **תן לפועלי בסלע מעות.** שאני חייב בשכרם ועלי ליתן סלע (שם). **הוא אומר נתתי כו'.** ושניהם תובעים את בעל הבית (שם). **הוא נשבע ונוטל כו'.** שניהם נשבעים ונוטלים מבעל הבית (שם) דאמר ליה (חנוני) פועלים לא מהימנו לי בשבועה את האמנתינהו, דלא אמרת לי בסהדי הב להו וכן פועלים אמרי ליה לא מהימן לן חנוני בשבועה (לקמן מז:). **כיצד אלו ואלו כו'.** אלו ואלו באים לב"ד על מנת לישבע אחד מהם לשוא, אלא שניהם נוטלין בלא שבועה (ב"מ ב:). **הפוגמת כתובתה.** כדמפרש ואזיל במתניתין גופה (כתובות פז. ושם: הפוגמת כתובתה כיצד, היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה). **מנכסים משועבדים כו' לא תפרע אלא בשבועה.** משום דאי הוה גבי מן הלוה גופיה והוה טעין לוה אשתבע לי דלא פרעתיך, אמרינן בשבועות (מא.) דמשבעינן ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל ונקיט שטרא, אבל בשביל לקוחות אנן טענינן דלמא אי הוה גבית מן הלוה הוה טעין לך אישתבע לי דלא פרעתיך ובעית אישתבועי, השתא אנן טענינן, דפתח פיך לאלם הוא, ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו כולהו משום האי טעמא (כתובות פז.). **וכן היתומים.** מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה, ומהו שבועתן שבועה שלא פקדנו אבא. בצוואת מיתה, ושלא אמר לנו קודם לכן ושלא מצינו שובר בין שטרותיו של אבא על שטר זה שיהא פרוע (ב"מ כ:). **ואלו נשבעין שלא בטענה.** משמע שאין אדם תובעו כלום, בגמ' פריך אטו בשופטני עסקינן (לקמן מח:). **השותפין והאריסין.** בגמ' מפרש מאי שנא הני (שם). **והאפוטרופין.** שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן, אבל בנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין בהניזקין (שם). **והאשה הנושאת כו'.** שהושיבה בעלה חנונית או שמינה אפוטרופוס לעסוק בנכסיו (שם). **ובן הבית.** אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהם (שם). **חלקו השותפין כו'.** ולא השביעו בשעת חלוקה (שם). **נתגלגל לו שבועה.** עליהן אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו (שם). **והשביעית משמטת את השבועה.** לאו אהך שבועה דשותפות קאי דלאין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה, אלא מלוה ושבועתה (שם). **הלכות גדולות שנו כאן.** כלומר שמנו חכמים בנשבעין ונוטלין דשכיר ונגזל ונחבל וחנוני על פנקסו (ב"מ קיב:). **הני הלכתא נינהו.** בתמיה, וכי הלכות למשה מסיני הם והלא אינם אלא תקנות חכמים כדמפרש (שם). **תקנות קבועות.** ראוי לעשותן קבע לעקור עליהם דבר מן התורה, דמדאורייתא מי שיש עליו לשלם הוא נשבע, דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם, והכא שקלוה לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר (שם). **ונפקע.** יפסיד שכרו, **כי היכי דליגריה.** שלא ימנעו מלשוכרו שידאגו לומר חשוד הוא לתבוע שכרו משקבלו (שם). **על כורחיה אגר.** כשהוא צריך לפועלין על כרחו שוכרם (שם). **טרוד בפועליו.** וסבר שנתן לו ולא נתן (שם) וכסבור שנתן לזה כשנתן לחבירו (שם קג.). **וליתב ליה בעדים.** ויתן לו בלא שבועה, לתקנו להן לכל שוכרי פועלין שיתנו שכרם בעדים ואם יאמרו פרעתיו שלא בעדים יתן בלא שבועה (שם). **טריחא ליה מילתא.** לחזר בתר עדים כל היום (שם). **וליתב ליה מעיקרא.** לתקון לבעל הבית דיהיב אגריה בצפרא מקמי עבידתייהו דאי אתי שכיר לא מהימן (שם). **שניהם רוצים בהקפה.** בעל הבית פעמים שאין לו ופועל שמא יפלו ממנו (שם).

אי הכי אפילו קצץ נמי אלמה תניא [א]אומן אומר שתים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה קציצה ודאי מידכר דכיר ליה אי הכי אפי' עבר זמנו נמי אלמה [ד]תניא [ג-ב]עבר זמנו ולא נתן לו הרי זה אינו נשבע ונוטל חזקה אין בעל הבית עובר בבל תלין והאמרת בעל הבית טרוד בפועליו הוא הני מילי מקמי דלימטי זמן חיובא הוא כי מטי זמן חיובא רמי אנפשיה ומידכר וכי שכיר עובר משום [1]בל תגזול גבי בעל הבית איכא תרי חזקי חדא דאין בעל הבית עובר [1]בבל תלין וחדא דאין שכיר משהא שכרו אמר רב נחמן אמר שמואל לא שנו אלא ששכרו בעדים [ג]אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך [ד]א"ל רבי יצחק [ה]יישר וכן אמר רבי יוחנן מכלל דפליג עליה ר"ל איכא דאמרי מישתא הוה שתי ליה ושתיק ליה ואיכא דאמרי מישהא הוה שהי ליה ושתיק ליה איתמר נמי אמר רב מנשיא בר זביד אמר רב לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא אמר ליה רבא מאי מעליותא א"כ [ו]שבועת שומרין דחייב רחמנא היכי משכחת לה מתוך שיכול לומר לו לא היו דברים מעולם יכול לומר לו נאנסו דאפקיד ליה בעדים מתוך שיכול לומר לו החזרתיו לך יכול לומר לו נאנסו [ה]דאפקיד ליה בשטרא מכלל דתרווייהו סבירא להו [ו]המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים [ז]בשטר צריך להחזיר לו בעדים קרי רמי בר חמא עליה דרב ששת [2]וישם דוד את הדברים האלה [ח]בלבו דאשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בשכיר אמר ליה אין תנינא [ט]שכיר בזמנו נשבע ונוטל כיצד בזמן שאמר לו שכרתני ולא נתת לי שכרי והלה אומר שכרתיך ונתתי לך שכרך אבל אמר לו שתים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה הא מדסיפא בראיה הוי רישא בלא ראיה אמר רב נחמן בר יצחק
רישא

רש"י

אי הכי. דמשום טרדא דבעל הבית שקלוה לשבועה מיניה: **אפילו קצץ נמי.** אפילו נחלקו על הקציצה ליהמנוה לשכיר בשבועה: **המוציא מחבירו.** היינו אומן: **עליו הראיה.** צריך להביא עדים ולא יהא נאמן בשבועה: **אי הכי.** דבעה"ב טרוד ושמא שכח אפי' תבעו שכיר לאחר שעבר זמן גבייתו המפורש בב"מ בפרק המקבל (דף קי:) שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום לישבע נמי שכיר ולשקול: **וכי שכיר עובר על בל תגזול.** לקבל שכרו ב' פעמים: **לא שנו.** דנשבע ונוטל: **ששכרו בעדים.** שיש עדים שאמר לו עשה עמי מלאכה היום בשכר ועשה עמו: **יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך.** ונאמן בלא שבועה: **שבועת שומרין דחייב רחמנא.** לשומר שכר לישבע על שבורה ומתה כדכתיב (שמות כב) ומת או נשבר או נשבה שבועת ה' תהיה בין שניהם: **היכי משכחת לה.** שיהא צריך שבועה: **דאפקיד גביה בשטר.** שאם יאמר החזרתיו לך אומר לו היה לך ליטול את השטר מידי: **קרי רמי בר חמא וכו'.** ששם על לב לדעת אם איתא להא דשמואל ורב דלעיל אי לא: **דאשכחיה רב ששת** גרסינן: **בזמנו.** אם תבעו בתוך זמן גבייתו: **מדסיפא בראיה.** מכלל דנשבע ונוטל דרישא בלא שום ראיה אינו צריך להביא עדים שעשה עמו וליתא לדרב ושמואל דלעיל דאוקמוה למתניתין בששכרו בעדים:
רישא

תוספות

אי הכי אפילו עבר זמנו נמי. אע"ג דאין שייך כאן אי אמרת בשלמא אין לחוש (א) שעדיין לא פירש שום טעם ואע"פ שפירש רב נחמן משום כדי חייו לא משמע דקאי אהא אי הכי: **כי מטא זמן חיובא רמי אנפשיה ומדכר.** וא"ת ימתינו לעולם עד למחר ואי לא מדכר יהא שוכר זה צריך להביא ראיה ועוד אמאי עקרוה רבנן לשבועה מבעה"ב הא כיון דמיחייב שבועה רמי אנפשיה וי"ל כיון שהתחיל לכפור שוב לא יודה ואין נותן לב להיות נזכר פן יהא מוחזק שקרן ועי"ל דהא חזקה דאין בעה"ב עובר על בל תלין לא מהניא אלא כי איכא חזקה בהדה חזקה דאין שכיר משהא שכרו וכשתובעו בב"ד והצריכוהו להמתין עד למחר הרי לא שהה: **וכי שכיר** עובר משום בל תגזול. אע"ג דהך חזקה איכא נמי גבי בעה"ב חמיר ליה לאיניש חד לאו כתרי לאוי ועוד דבלאו הכי משני שפיר וא"ת דמה בכך דאין שכיר עובר בבל תגזול מ"מ כיון דבעה"ב רמי אנפשיה ומדכר ה"ל ברי וברי ופטור כיון דכופר הכל ויש לומר דטעמא דרמי אנפשיה ומדכר לא חשיבא כחזקה דשכיר וכי משני הכא תרי חזקי לא בא לומר דעדיפי מדשכיר אלא שקולות נינהו: **מתוך** שיכול לומר לא שכרתיך מעולם. תימה מה מועיל כאן מגו דאין שייך מגו אלא לענין שלא לחושדו שמשקר במזיד אבל הכא שפיר מהימנינן ליה דודאי הוא סבור שפרע אלא שאנו תולין ששכח לפי שהוא טרוד בפועליו דאטו משום מגו יהא נזכר יותר ואין שייך כאן מגו כלל והכי מוכח בריש האשה שהלכה (יבמות דף קיד: ושם) דלא מהימנא לומר מת במלחמה במגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו משום דאמרה בדדמי וסבורה לומר אמת ואין לנו להאמינה במה שהיא שמא טועה מתוך שהיתה יכולה לשקר ואע"ג דבההיא שמעתא גופה מיבעיא לן בהחזיקה היא מלחמה בעולם מי אמרינן מה לה לשקר מגו דאי בעיא אמרה שלום בעולם התם דוקא מיבעיא לן כיון דדייקא כולי האי שמחזקת מלחמה וי"ל דהכא כיון דאין טוען שמא אלא ברי ואומר ודאי שלא שכח אין לנו להחזיקו כמשקר כיון דאית ליה מגו אבל כשאין לו מגו אינו נאמן דשמא שכח מחמת שהוא טרוד בפועליו ומחמת שסבור שפרע טוען ברי אף על פי שמסופק [ועיין תוספות כתובות פז: ד"ה דמיפרען]: **מתוך** שיכול לומר להד"מ יכול לומר נאנסו. תימה לפירוש הקונטרס שפירש בהגוזל קמא (ב"ק דף קז. ושם) דבפקדון שיכול להעיז אפילו כופר הכל חייב א"כ כי אמר נמי להד"מ חייב שבועה ולפר"ת נמי דלא מיחייב שבועה לא בכפירה ולא בנאנסו אא"כ הודה במקצת קשה דאפילו רבי חייא בר אבא ורמי בר חמא דלא מחייבי בהודאה ונאנסו בלא כפירה בהודאה וכפירה בלא נאנסו מודו דחייב דכמה משניות לעיל לא מזכיר גבי פקדון נאנסו כלל ובהלואה נמי דילפינן מפקדון מחייבינן בכפירה והודאה אע"ג דלא שייך נאנסו אם כן כשמודה במקצת כי אמר נמי להד"מ אההיא דנאנסו מחייב וליכא מגו וליכא למימר דפריך כי נמי הודה יהא נאמן אההיא דנאנסו (אם) מתוך שיכול לומר אההיא דהודה להד"מ דא"כ תקשה ליה מכל מודה מקצת שיהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל אלא ודאי התם לא שייך מגו דאין אדם מעיז לכפור הכל מיהו לפריב"א דמפרש דבטענה דשייכא בפקדון דהיינו נאנסו מיחייב כופר הכל אתיא שפיר הכא דפריך מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם והוי פטור כיון דליכא הודאה כי אמר נאנסו פטור אע"ג דאין זה מגו טוב דאין אדם מעיז לכפור הכל אבל נאנסו דאין חבירו מכיר בשקרו נוח לו לטעון מ"מ פריך שפיר לשמואל דאית ליה כי האי מגו דנוח לו לומר טפי נתתי לך שכרך שלא יחשדהו השכיר כמשקר במזיד לפי שהוא טרוד והשתא ניחא דפריך אדשמואל טפי ולא פריך אמאי דאמרינן מגו בכל התורה: **בעדים** אין צריך כו'. תימה דאמרינן בריש ח"ה (ב"ב דף כט. ושם) דמשכחת חזקה דג' שנים כגון דאתו בי תרי ואמרו אגרנא מיניה ודיירנא ביה תלת שנין ופריך הני נוגעי בעדות הן דאילו אמרי הכי אמרינן להו הבו אגרא להאיך ומאי קשיא הא אין צריך לפורעו בעדים ולהימניה במגו דאי בעי אמר יהיבנא אגרא להאיך וי"ל שלא היו רשאין לומר כן לפי שיראים פן יזכה האחד בדין ויצטרכו ליתן פעם שניה ועוד אמר ר"י דלמאי דתקון רבנן שבועת היסת לא מהימני לומר פרעתי כדאמרינן בהדיא בפרק שני דקידושין (דף מג:) **בשטר** צריך להחזיר בעדים. תימה דלהימן בשבועה במגו דאי בעי אמר נאנסו כדמוכח בס"פ המוכר את הבית (ב"ב דף ע. ושם) דבעי מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר ליה החזרתיו לך מהו ומסיק דמהימן בשבועה ורבא גופיה הכי סבירא ליה דפסיק התם הלכתא כדייני גולה ותי' ר"ת דה"ק צריך להחזיר לו בעדים אם רוצה ליפטר בלא שבועה וריב"א מפרש דהכא צריך להחזיר לו בעדים משום שטרך בידי מאי בעי אבל התם דאיירי בעסקא דפלגא מלוה איכא למימר דאפשיטי דספרא זיירי ליה:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"א מהל' שכירות הלכה ח סמג עשין פט טוש"ע חו"מ סי' פט סעיף ה:
יט ב ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:
כ ד מיי' שם פ"ב הלכה יב סמג שם טור שו"ע חו"מ סימן רצו סעיף א ודלא כסוגיא דידן ע"ש:
כא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
כב ו מיי' פ"ט מהלכות טוען הלכה ב סמג עשין צה טוש"ע חו"מ סימן רצו סעיף ב וסימן רצז סעיף א:
כג ז מיי' פ"ב מהלכות שכירות הלכה יב סמג עשין פט טוש"ע חו"מ סימן רצו סעיף ב ונאמן בשבועה בנק"ה ע"ש וכפי' התוספות:

רבינו חננאל

כמשאוי: ואקשינן משום דבעל הבית טרוד בפועליו ושוכח. ואפי' בקציצה בעת שטוען השכיר כי שתי סלעים קצצת לי בשכרי והמשכיר אומר לא קצצתי לך אלא אחת ישבע השכיר ששתים קצצת לי ויתן לו שתים אלמה תניא בזה המוציא מחבירו עליו הראיה. ואם יש ראיה לשכיר נוטל שתים ואם לאו נשבע בעל הבית ונותן לו אחת. ופרקינן קציצה דכירי לה אינשי ולא מינשי בעל הבית: אי הכי דבעל הבית טרוד בפועליו יתן ליה לשכיר אפילו לאחר זמנו. ופרקינן חזקה אין בעה"ב עובר בבל תלין פעולת שכיר. וחזקה נמי אחריתי דאין שכיר משהה שכרו אצל בעלים: אמר רב נחמן לא שנו שהשכיר נשבע ונוטל אלא בזמן שיש עדים ששכרו. אבל אין עדים ששכרו לעשות בפועל אצלו מתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ופרעתי לך שכרך. וכן א"ר יוחנן וכן אמר רב: ומקשי רבא עליה אי הכי שבועת השומרים דכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם היכי משכחת לה נימא מדיכול למימר ליה לא היו דברים מעולם. וקי"ל דהאומר לא היו דברים מעולם כיון שאינו מודה מקצת הטענה אין עליו שבועה יכול נמי למימר נאנסו ואין עליו שבועה. ודחינן כגון דאפקיד ליה בעדים דלא יכול למימר לא היו דברים מעולם: ועוד אקשינן ואפילו הכי יכול לומר לו החזרתי לך פקדונך וקי"ל כי המלוה בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים וכאילו לא היו דברים מעולם הוא טוען ואין חייב שבועה ופרקינן בשהפקיד אצלו בשטר דלא יכול למימר ליה החזרתיו לך דא"ל אי הכי שהחזרת לי. שטרך בידי מאי בעי הוה לך למשקל שטרך מידי: וסלקא שמעתא שהמפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים אבל המפקיד בשטר צריך להחזיר לו בעדים ולית הלכתא הכי אלא כרב חסדא [א] דפשט לה בפרק המוכר את הבית (דף ע) שאפילו המפקיד אצל חבירו בשטר אין צריך להחזיר לו בעדים. ואם טען ואמר החזרתי לך נאמן ובשבועה ולא יכול למימר ליה שטרך בידי מאי בעי. מגו דאי אמר

מסורת הש"ס

א) [לקמן מו.], ב) [עי' ברא"ש וכן בב"מ קיב: אי' אלמה תנן וכל"ל], ג) [ב"מ קיא. קיב:], ד) לעיל דף מ. [וע"ש בפרש"י], ה) [שבת נג. חולין עה: וש"נ], ו) לפניו בקרא בלבבו, ז) [ב"מ קג. קיא.], ח) [וע"ע תוס' ב"מ לג. ד"ה א"ה ועי' היטב תוספות שבת קכ: ומה שליינתי שם],

תורה אור השלם

1. לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: ויקרא יט יג
2. וַיָּשֶׂם דָּוִד אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּלְבָבוֹ וַיִּרָא מְאֹד מִפְּנֵי אָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת: שמואל א כא יג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אי הכי וכו'. אין לחוש כיון שעדיין:

מוסף רש"י

גבי בעל הבית. כלומר בזכותא דבעל הבית, איכא תרי חזקי. לזכותו (ב"מ קיג.). יישר וכן אמר ר' יוחנן. יפה אמרת וכן שמעתי מר' יוחנן (שבת סג:) שפיר קאמרת (פסחים נג. חולין עה.). מישתא הוה שתי ליה. שותה מים היה כשאמר ר' יוחנן ובתוך כך יצא רב אסי (חולין שם וכעי"ז לעיל מ.). מישהא הוה שהי ליה. מנהגו של ריש לקיש כשאומר ר' יוחנן שמועה שאינו מודה לו, שהה ריש לקיש שעה או שתים קודם שיחלוק עליו, אולי יחזור בו ובתוך כך יצא רב אסי ולא שמע אם נחלק עליו (שם ושם). שכיר בזמנו נשבע ונוטל. אם ביום שיצא ממלאכתו תבעו, נשבע שלא קיבל ונוטל, שזה אחד מן הנשבעים ונוטלין שתקנו לו חכמים דשקלוה לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום דבעל הבית טרוד בפועליו וכסבר שנתן לזה כשנתן לחבירו (ב"מ קג.).

רבינו חננאל (המשך)

נאנסו נאמן ואין עליו אלא שבועת השומרים כי נאנסו כן זה אינו חייב אלא שבועה שהחזרתיו לך ודיו. ורבא הוא עצמו אמר בפרק חזקת הבתים ב) כי המפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים. וחזר בו וכן הלכתא: ירושלמי. א"ר בון בעל הבית ע"י שעסקיו מרובין תקנו שבועה לשכיר. ודכוותה תקנו לבעל הבית שאם עבר זמנו אינו נשבע ונוטל. תני ר' חייא לסיועיה אם יש עדים שתבעו בזמנו אפילו אחר שנה נשבע ונוטל. א"ר יוסי אין לו אלא אותו היום בלבד וקי"ל כר' יוסי ג) ואתינן למפשט דנשבע השכיר ונוטל רישא אפילו בששכרו שלא בעדים מהא דתניא שכיר בזמנו נשבע ונוטל. כיצד בזמן שאמר לו שכרתני ולא נתת לי שכרי. והוא אומר נתתי לך הרי זה נשבע ונוטל. אבל אם אמר לו שתים קצצת לי והוא אומר לא קצצתי אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה. ודייקינן מדסיפא בראיה רישא בדליכא ראיה ואפילו הכי נשבע השכיר ונוטל. ופריק רב נחמן בר יצחק

א) עיין רשב"א ורא"ש מ"ש ע"ד רבינו בזה: ב) דף מה ע"ב וגירסתינו שם רבה וע"ש בגמ' מתיב רבא לסיועי לרבה וצ"ע: ג) וכמ"ש בגמ' דידן ב"מ קיג א.

רישא וסיפא בראיה. רישא א) נהי דקתני נשבע ונוטל ליתיה אלא שיבא תחלה עדים ששכרו: **ראיה דלשלם קתני.** ראיה המחייבת את בעה"ב לשלם קתני: **ראיה דלשבועה.** שאינה באה אלא לגלגל את השבועה על השכיר לא קתני: **והא תני רבה בר שמואל כו'.** הך ב) מתניתין דלעיל: **כל זמן שהטליים כיד אומן.** דבעל הבית הוי המוציא מחבירו עליו הראיה להבא עדים שלא קנן אלא אחת: **רבי יהודה היא כו'.** והכא נמי שבועה אלא בעל הבית היא מן התורה שהרי מודה במקצת: **אחמורי מחמיר.** על השכיר למשקל שבועה מיניה ושדיה על בעל הבית: **אלא קנן ר' יהודה היא ולא רבנן.** בתמיה. הא דקתני דתקציליה נשבע שכיר רבי יהודה קאמר לה ולא רבנן השתא היכא דמחמיר ר' יהודה אשכיר כגון בשאין מקצת הודאה אלא בעל הבית מקילין רבנן אשכיר והיימנוהו בשבועה: **אלא בהא פליגי כו'.** ולעולם קנן ר' יהודה ולא רבנן והא דתני רבה בר שמואל רבנן היא ודקשיא לך השתא היכא דמחמיר ר' יהודה כו' אין ובהא פליגי רבי יהודה סבר בדאורייתא עבדו רבנן תקנתא לשכיר היכא דאיכא אבעל הבית שבועה לאוריתא עבדו רבנן תקנה לשכיר למיפסיה לשבועה עליה אבל אדרבנן תקנה היא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן היכא דאין שם מקצת הודאה דלא רמיא אבעל הבית אלא שבועת היסת דרבנן היא גופה תקנתא היא כרב נחמן ותקנתא לתקנתא להפכה מבעל הבית ולמיסדייה אשכיר לא עבוד רבנן: **וקלילה מידכר דכירי אינשי.** סבירא להו לרבנן דפליגי אדרבי יהודה הלכך אחמירו בה גבי שכיר: **דקייל שדי.** שקנון הדקל ומושלך לארץ: **דגויש.** אומר לעשות דבר גוחמא ושגעון ואינו עושה: **וליחזי מאי משכנו.** אותם שיעידו שמשכנו יעידו מה משכנו ומה שבועה יש: **בטוענו כלים [הניטלין] תחת כנפיו.** בעה"ב טוען שנטל כלים קטנים שאדם יכול להסתיר תחת כנפי בגדיו ולא הכירו בהם עדים: **אמר רב יהודה** גרסינן ול"ג דאמר: ואמר

רישא וסיפא בראיה. ואיירי כולה ששכרו בעדים ולא"ת ניחזי עדים מאי קאמרי דכה"ג דייק בה"ם (ב"ב דף מה.) בהלכתא דאומן וי"ל כגון דלא ידעי עדים כמה קנן והתם נמי ה"מ לשנויי הכי ונלאו הכי משני התם שפיר: **לא** קצצתי לך אלא אחת. ע"כ אייר כגון דאמר שעדיין לא פרע אותה אחת דאי פרעה כבר ה"ל כופר הכל ונסמוך מוקמי' לה כרבי יהודה דבעי הודאה במקצת וקשה דבעבר זמנו אמאי המע"ה והא מפרש לעיל טעמא משום דחזקה אין בעה"ב עובר בבל תלין ואין שכיר משהה שכרו והכא הרי השהה והרי עבר:

בדרבנן תקנתא הוא. פירוש שצריך לתקן שבועה וגם צריך לעוקרה ממקום שהיא רגילה להיות דהיינו בעל הבית ולא עבדי תקנתא לתקנתא ולא כמו שפירש הקונטר' תקנתא היא כדרב נחמן דאמר משביעין אותו שבועת היסת שהרי אותה שבועה לא היתה בימי תנאים להתנן אין לך בידי פטור ואמרינן נמי בפ"ב דקידושין (דף מג:) והשתא דתקון רבנן שבועת היסת: **ורבנן** סברי דבדרבנן נמי עבדינן תקנתא. לא דמי להא דאמרי' בפרק שבועת הדיינין (לעיל דף מא.) גבי שכנגדו חשוד על השבועה דמדרבנן לא מפסינן שבועה דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דהתם בתחלה נתקנה על החשוד ולא רצו לעוקרה אבל הכא מעיקרא מתקנינ' לה על השכיר:

עביד איניש דגזים ולא עביד. פירש ברוקח דוקא בתחם אדם אבל במוחזק לכך לא וכן נראה ולא"ת בלאו הכי מהימנן במגו דאי בעי אמר דזבנה מיניה דמהימן כדאמרינן בה"ה (ב"ב דף לו.) הלי מאן דנקיט מגלא ותובילא בידיה ואמר איזיל ואגדייה לדקלא דפלניא דזבניה מיהלי מהימן דלא חשיד אינש למיגדר דקלא דלאו דיליה וי"ל דהתם אייר בלקיטת פירות ולהכי נקט מגלא ותובילא ולשון גדירה דשייכא בלקיטת תמרים ולהכי נאמן שדרך הוא למכור פירות אבל הכא אייר בקציצת הדקל ולהכי נקט נרגא ואיזיל ואקטליה דאין דרך למכור אלא העושה פירות לקציצה וכן מוכח בהדיא בהאומן (ב"ק דף לא: ופס) דלא מהימן אקציצה לאוקי הא דתניא שורי הרגת נגיעתי קצצת והלה אומר אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור בשור העומד להריגה ואילו העומד לקציצה: **בטוענו** כלים הניטלין תחת כנפיו. והכירו העדים במקצתם והוא טוען שהטמין יותר ממה שראו העדים והיה נראה מתוך פי זה דאין הלכה כר' חייא דאמר ברישא ב"מ (ד' ג.) מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שיש לו ר' נותן לו ר' ויושבע על השאר אלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו דהא הכא לא חשיב העדאת עדים כהודאת מקצת מדקאמר ר' יהודה עד שתהא שם הודאה במקצת הטענה וי"ל אומר דאינה ראיה דאיכא לאוקומי כגון שהחזיר לו כבר מה שראו העדים וממאי דאמרי' התם) אם איתא לדר' חייא קמייתא אינה ראיה דה"ל אמרי' פ' המדיר (כתובות דף ע:) אם איתא לדרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר כו' ואע"ג דפסיק התם בפרק בתרא (דף קז:) כוותיה וקצת היה נראה להבא ראיה דהלכה כר' חייא דדמוכח בפ"ק דב"מ (דף ה.) דר' חייא כרבנן דר"ג דפטורי טענו חטין והודה לו בשעורין דמוקי תרי קראי הוא וזה חד להודה במקצת הטענה וחד להודה ממין הטענה והכי קיימא לן דפטור וה"ר יוסף בה"ר ברוך אומר דאינו ראיה דאפילו מאן דפטור בטענו חטין והודה בשעורין אפשר דפליג אדרבי חייא משום דאיכא

א) [לעיל מה:], ב) [פי' מלשון מקצה ככדי נדרים כט.], ג) ב"מ קיב: ב"ב מה.], ד) [לעיל מא. ב"מ מ:], ה) [בדפו"י נמק], ו) [לע"ל מתניתא], ז) [עי' תוס' ב"ב ג: ד"ה אחיל ותגדרי'], ח) [דף ה. ופס],

מוסף רש"י

בזמנו נשבע ונוטל. כלומר אם בזמנו תובענו, בדין נשבע ונוטל, דהיינו מן הנשבעין ונוטלין שכיר בזמנו נשבע ונוטל ונוטלת בעל הבית מעות טורח בפועליו שיעמוהו לשכיר (רשב"ם ב"ב מה:). **עבר זמנו.** אחר שנקצה המחה, המוציא מחבירו. שכיר (שם).

רבינו חננאל

רישא וסיפא בראייה ניחוה מיהו ראייה דלישלם פירוש כי אם יש לו לתובע ראיה משלם הנתבע ואם אין לו ראיה פטור חני. [ראיה דשבועה] שאפי' יש לו ראיה נשבע ונוטל לא חני והלכה ח) בדפש ליה שמואל כי האומן אם טוען ב' סלעים קצצת לי ובעל הבית אומר א' קצצתי לך בזו ישבע בעל הבית ויפסיד האומן. מאי טעמא קצוצה מדכר דכירי לה אינשי: איני והא חני רבה בר שמואל קצץ המוציא מחברו עליו הראיה ואי לא מייתי האומן ראיה פקעי אמאי פקעי ישבע בעה"ב: ופריק רב נחמן לצדדין קתני אי יביא ראיה ששתים קצץ לו ויטול אי ישבע בעה"ב ופקע: ומוחבינן עליה הנותן טליתו לאומן אומן אומר ב' קצצת לי והוא אומר א'. כל זמן שהטלית ביד אומן על בעה"ב להביא ראיה. נתנה לו בזמנו נשבע ונוטל אחר זמנו המוציא מחברו עליו הראיה. קתני מיהא בזמנו נשבע ונוטל. אמאי ישבע בעה"ב. דהא קצוצה היא. ואמרת קצוצה ודאי מידכר דכיר לה בעה"ב. ופריק רב נחמן בר יצחק הא מתניתא ר' יהודה היא. דאמר כל זמן שבעה"ב מודה במקצת כגון שטוען האומן כי ב' קצצת לי ואתה חייב לתתם לי שתיתן. ובעה"ב אומר אין לך בידי אלא אחת לפי שלא קצצתי לך אלא א' והשבועה נוטה על בעה"ב לישבע וליפטר. השכיר נשבע ונוטל: ואמרינן הי ר' יהודה אי נימא ר' יהודה דמתניתין והא מחמיר הוא לשכיר דאמר לעולם אין השכיר נשבע ונוטל [אלא] אם יש מקצת הודאה שטוען השכיר בכל ומודה לו בעל הבית כי נשאר לך אצלי עדיין: אלא ר' יהודה דבריתא הוא דתניא שכיר כל ב)

ב) מוי' פ"ל מהל' שכירות הל' ז סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סי' פט סעיף ד:

כה ג ד מוי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ה ועיי' שם:

כו ה מוי' פ"ד מהל' גזלה הלכה ד סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' ל סעיף ב:

כז ו מוי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ח:

רבינו חננאל (המשך)

זמן שעובר עליו (כגון) [משום] לא חלין פועלת שכיר הרי זה נשבע ונוטל. ואם לאו אינו נשבע. א"ר יהודה אימתי בזמן שאמר לו תן שכרי ג' זוז והוא אמר נתקבלת מהן דינר זהב או שאמר לו ב' קצצת לי והוא אומר א'. אבל אמר לא שכרתיך. או שאמר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך המוציא מחברו עליו הראיה. ומתקפי עלה וכי קצץ בזמנו נשבע ונוטל לר' יהודה ולא רבנן השתא בשכיר דמחמיר ר' יהודה ואמר אינו נשבע אלא עד שתהא שם מקצת הודאה מקילי רבנן ואמרי אע"ג דלית שם מקצת הודאה נשבע ונוטל היכא דמיקל ר' יהודה בקציצה ואמר נשבע ונוטל מחמרי רבנן ואמרי לא: ואלא הא דתני רבה בר שמואל קצץ המוציא מחברו עליו הראיה. ואי לא מייתי ראיה פקע מני לא ר' יהודה. דהא ר"י חני בזמנו נשבע ונוטל ולא רבנן דאי רבנן הא אמרי לעולם נשבע ונוטל. אלא ר' יהודה ורבנן דמתניתין בהא פליגי ר' יהודה סבר היכא דאיכא שבועה דאורייתא על בעה"ב כגון שמודה מקצת טענה תקינו ליה רבנן לשכיר להיות נשבע ונוטל. אבל בשבועה דרבנן תקנתא היא לישבע בעה"ב. ועוד תקנה לישבע השכיר דהיא תקנתא לתקנתא לא עבדו. ורבנן סברי אפילו בשבועה דרבנן עבדו תקנתא לשכיר. אבל קציצה דברי הכל ג) ודאי דכיר לה: הנגזל כיצד היו מעידין אותו שנכנס לחוך ביתו למשכנו שלא ברשות כו'. ואקשינן דלמא לא משכנו לאו אמר רב נחמן האי מאן דנקיט מגלא ותוכילא. ואמר איזל ואיגדוריה לדיקלא דפלניא ואישתכח גזיר לא אמרינן דודאי הוא גזיר ליה מאי טעמא עביד איניש דגזים ולא עביד. ואוקימנא למתניתין בשנכנס לביתו ומשכנו ולא ידעי

ח) אולי ל"ל והלכה כמו שאלה שמואל לבי רב כי האומן וכו'.
ג) אולי כן היתה גירסת רבינו גנאי.
ג) רש"י וכל הראשונים לא פירשו כן.